

virðjunum. Eisini kann visast á, at prisirnir síðan á nýggjárinum hava verið fallandi, og at fallandi prisir allar tíðir hava givið flakavinnuni eykahl. Tað skuldi eisini verið lægð, um teir fallandi prisirnir hava gjørt, at goymslan á nýggjárinum er seld fyri lægri prisir, enn hon var sett til í ársrokskapinum.

Undir somu lón sum samskiðs tvíburðarnir húsast ein stovnur, sum eitur Figgingargrunnurin ella okkurt líknandi. Í honum eru 200 mió., sum føroyski skattaborgarin borgar fyri. Ikki er óhugsandi, at hann fer at spýta eina rúgvu av milliðnum í botnleysa kárið, so tað kann lerra nakrar mánaðir afturat. Annars varð upplýst, at grunninum sambært viðtøkunum ikki var loyvt at lata pening til fallittfyrirtekur. Men Fiskasølan fekk bert við at skoyta Prime uppí. Kanska knúrin hjá Fiskavirking verður loystur við at skoyta World ella okkurt annað upp í navn. Man tað ikki vera sannlíkt, at grunnurin varð koyrdur inn í húsð har yvir við tí endamáli, at tey bæði felegrini, sum húsðust har frammanundan, skuldu hava lættari atgongd til midlarnar?

Havi altíð fryktað fyri, at grunnurin fór at fáa somu lagnu sum Menningarargrunnurin, ið hevur mist eina fjórðings milliárd úttan at hava skapt nevndverdig arbeiðspláss. Eins og nevndin í Menningarargrunninum var politiskt vald, so er nevndin í Figgingargrunninum tað eisini. Allir teir triggir føroysku nevndarlímarnir eru valdir eftir politiskum liti, ikki eftir kvalifikátiónum. Serliga lærarin, sum er formaður, sum sum Javnaðurin hevur sett har, er ikki búgvin til jobbið.

Eg minnst einaferð á Kannibalinum í Keypmannahavn. Vit hava nokk kjakast um føroyskan politikk. Tá segði ein kendur landsmaður, at í Føroyum finst ikki so mikið sum ein ópolitisk knappanál. Skilið er tí, sum tað er.

Ein tann ítarsti stuðulin hjá Fiskavirking, hepparin nummar eitt, er og hevur alla tíðina verið lægmaður. Hann hevur roynt at hildið hondina yvir felagnum. Var í nevndini frá byrjan og hevur havt, meðan hann er í Tinganesi, undirring at verja stólin. Hann, stólin, skal vera tókur, tá hann missir løgmanastarv.

Eisini landstýrismaðurin í fiskivinnuárum er heitur talsmaður fyri Fiskavirking. Meg minnst hann einaferð, helst skjótt eftir, at hann var komin í landsstýrið, siga í Útvarpinum, at tað hevði verið ein katastrofa, um Fiskavirking helt uppá. Maðurin arbeiðir á flakavirkjunum hjá Fiskavirking í heinabygðini, áðrenn hann kom í landsstýrið, og hann vónar sjálvandi, at arbeiðsplássid er har, tá hann einaferð fer úr Nesinum.

Kapasitets-syndróm

Sum oftast, tá stjórin trínur fram í fjølmjóðinum, er høvudstemað hjá honum kapasitetur. Tað sær út at vera eitt syndrom hjá manninum. Tað kundi forrestin verið áhugavert at fingið at vitað, hvussu hann definirar hugtakið. Um tað er framleiðsla 24 tímar um samdøgrið, kanska seks dagar ella enn tá sjei dagar um vikuna, við fullari manning (her verður hugað í tølum), um maskinurnar skulu vera í gongd alla tíðina (kanska 365 dagar um árið) og hvørt einasta hjól mala uttan steðg.

Fyri at siga tað eitt sindur brutalt, so er hugtakið kapasitetur rættiliga irrelevant. Bert vónaligar leiðslur stara seg blindar á slíkar litið áhugaverdar flokklar. Tað, sum hevur tyding innan flakafarmleiðslu eins og innan aðra framleiðslu, er, um hon er rationell, um hon er væl skipað, um produktiviteturin er í lagi. Og í seinna enda um telni on the bottom line, sum onglend-ingurin sigur, eru svørt ella reyð. Tey hava jú verið blóðreyð hjá Fiskavirking frá fyrsta degi og til dagin í dag. Tey verða tað helst, so leingi nógur luft er eftir í tjølginum, kanska ikki so leingi afturat.

Meðan eg sat og skrivaði, kom eg í tankar um eitt av teimum smærri flakavirkjunum, sum í sjeitiárum kláraði seg rættiliga væl. Hevði hvørt ár nokk til rentur og avdráttir, hóast teir ikki fingur rættiliga nóg av fiski, og tí bert líti partur av kapasitetinum varð nýttur. Skilamaðurin, sum stjórnar har, varð sjálfandi headhundur til stórri flakavirki. Eftir hann kom ein av hesum hálvstuderuðum frøðingum úr Noreg. Ikki so langa tíð eftir, at hann hevði sett seg í stjórstólin, fór virkið av knórnum.

Flakavinnan áðrenn Fiskavirking

Dagliga leiðslan á Fiskavirking, nevndin og danski Mikkelsen hava í tíð og úrtíð tvíhildið um, at vit høvdu ov nóg av flakavirkir, at tey, um øll skuldu vera opin, bert kundu rekast við halli, og at ein miðsavnin tí var alneyðug. Hvat er so hent, síðan burokratið úttan sál tók yvir? Ikki tí, at tað av miðsavnin harkaðlønsum so hálvasta felagið hevur fingið balansu í. Tað hevur tvørturímóti alla tíðina spóð út reyð tøl. Og tað hóast arbeiðsmústøðurnar hjá Fiskavirking hava verið revolutionerandi betri enn hjá vinnuni áðrenn 1993.

Arbeiðsmústøðurnar hjá flakavirkjunum í 80'árunum vóru dreppandi. So sanniliga ikki, tí at vit høvdu ov nóg av teimum (tað hevði verið nógvar ferðir verri, um vit høvdu havt færr), men tí vinnan arbeiðir undir ótolandi viðurskiftum.

Fyri tað fyrsta var so ovurhonds stórir aktivitetur á landi, fyrst og fremst innan byggi- og anleggsvinnuna, tað privatu og ta almennu. Arbeiði var nóg meira enn til allar hendur, og var neyðugt við mongd av útlendingum fyri nóg lunda at nektta tervin. Tað hevði fleiri óhepnar fylgjur við sær. Menn disponeraðu, sum um gulltíðin ongan enda fór at fáa. Teir bygdu luksushús í ólukkumáta. Fyltu tey við alskyns dýrum innbúgv. Og sjálfandi skuldu bilarnir vera bæði finir og dýrir. Ábyrgdarleysir bankamenn vettu lán til høguru og vinstru. Teir vóru peningautamatir. Ein onnur fylgja var, at flakavirkini ikki bert vóru undirmanað í ólukkumáta, men eisini, at tað sindríð, sum eftir var til teirra, var í høvudsheitum slíkt, sum ikki kundu nýstast aðrastaðni. Arbeiðstempoð var í botni og arbeiðsmoralur heilt fíkn. Arbeiðsfólk vísti, at mistu teir arbeiðið her, so var altíð eitt jobbtøkt aðrastaðni. Fiskaarbeiði varð prioriterað lægri enn onnur arbeiði. Arbeiðsgevarar orkaðu ikki at standa ímóti sjálfvirkiliga lönarkrøvum. Tað er ein av orsakunum til, at lönarlágið í dag er relativt ov høgt. Alt hetta her hevði katastrofalar fylgjur fyri flakavinnuna. Framleiðslan mátti konsentrast um tær minst arbeiðskrevjandi vørurnar, tær sum góvu minst av sær til virkini. Lidnu vørurnar vóru ikki serliga væl úr hondum greiddar. Ráveran lá ofta so leingi inni á virkinum, at hon var ikki fisk, tá hon einaferð kom undir knívin.

Fyri tað annað høvdu peningastovnararnir ovurhonds nógvan líkviditet. Teir svumu í pengum, serliga aftan á 1983, tá forhondsláni fóru at streyma inn í landið. Fóru ein inn í banka at læna til útbýgging ella nýbygging, kom ein ofta út aftur við tí duplta av tí, ein hevði ætlað at læna. Bremsan, sum vera skuldi, bankin, var ikki til. Har varð heldur trýst á speedaran. Skuldi landskassaveld til, so var har eingin bági. Áðrenn hálvtálað var orð, var vedhaldið í pottinum. At fáa rakstrar- ella byggilán úr bankanum var sum at syfta seið. Bankastjórnarnir hlívu bara við at hella pening í vinnuna. Fyrlitaleytt!

Var politiska leiðslan í áttatiárunum ódugnalig og ábyrgdarleys, so vóru bankaleiðslurnar (stjórnar og nevndir), sum annars skuldu verið bremsurnar móti figgarløgnum vitloysi, uppaftur meira ódugnalig og ábyrgdarleysar. Tinganes kann geva so nóg vðhald, teimum lystir. Tað er ikki nokk, ein kann einki byggja ella keypa fyri tey. Krummtappurin, sum øll fløga í fyrstu syftu snarar um, eru bankarnir. Krummtappurin, sum øll framleiðsla alla tíðina snarar um, eru bankarnir. Allur peningurin skal ið hvussu er í fyrstu syftu heintast í

bankunum. Tinganes hevur ongan pening at læna út.

Sum nevnt vóru tað ikki bara politikararnir í landsstýri og figgarnevnd, sum disponeraðu vitlesst. Men tað, sum nógvar ferðir verri var, og sum færdi okkum út í figgarlaga myrðikið, var, at í 1981 kom til landið bankastjórn, sum hevði líka litið skil fyri bankaleiðslu sum barnið í vegguni. Hesin bankastjórn kom at dominera alt bankavirksemi í Føroyum. Er ein í góðum lag, so kann ein viðganga, at skuldi leiðslan í hinum bankanum ikki missa stórpart av viðskiftafólkinum, máttu eisini teir trína dansin um gullkálvin. Nick Leeson varð í Singapore dæmdur í 6/2 ára fongusl. Okkara bankastjórn varð frídæmdur!

Kenni ein hópp til vavgreytin, til sirkusspælið. Var formaður í Búskaparáðnum um hetta mundið og grannskoðari á stórri bankanum 1970-86. Signal vóru send, eisini til Holmens Kanal, men eingin lurtaði eftir.

Úrslitið av villa dansinum varð millum annað, at tá skráðið kom, vóru sum nevnt flakavirkini skuldarbundin langt upp um roykhattin. Tey skyldaðu umleið eina milliárd, til superhøga rentu, eini 15% til 20%.

Hvussu mundi stóðan hjá Fiskavirking verði, um teir skuldu knógvað undir eini milliárdskuld til superrentu? Teir, skylda bert 150 mió., gjalda ikki avdráttir, rentan er einans 4%. Teir hava nok av arbeiðsfólki og av góðum arbeiðsfólki. Kundi hent, at á botnstrikin hevði staðið eitt trisífrad reytt milliðtal.

Mann siga, at flakalíðin ikki kom til Føroya fyrr enn í sjeitiárunum. Øll sjeiti- og áttatiárin gingu, áðrenn fólkid var flakamínd. Alla hesa tíðina, ella í hvusev er meginpartin, høvdu vit bert onkrar dugnaligar virksleidarar. Kortini var veruleikin, at eini 20% av virkjunum kláraðu seg.

Nógvar hevur verið tosað og skrivað um stóru fólkaflýingina úr Føroyum. Hetta er eisini størsta vandamálið í dag og verður størri, sum árinu líða. Bygdir og oyggjar, sum blómaðu áðrenn vanlukkuna, eru síðan meira og minni avfólkaðar við ungu ættarliðini. Skyldast útlukkandi, at vit fingur Fiskavirking. Fedrarnir til vanlukkuna eru menninir, sum fingur hugskotið um miðsavnin, teir sum hjálptu at seta hana í verk, og so teir, sum hava hildið liv í henni. Teir vóru starblindir fyri, at hetta bert kundi verða lótuvinningur. Og so var tað ikki ein gang lótuvinningur.

Tað hómost kanska onkur ljósglema. Onkur frægur maður hevur bygt nýtt fiskavirkvi við síðuna av tí tórna, sum FF sýtti at selja manninum. Fleiri og fleiri staðir eru menn farnir at keypa fisk á uppboðssølum. Teir royna at hvíðjarga sær og kanska onkrum øðrum

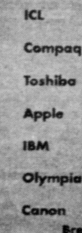
við at viðgera keypa fiskin í kjallaram, skúrum og øðrum úthúsum. Hetta verður gjørt fyri at sleppa undan at verða noyddur av landinum. Ironi in er, at hetta fer fram, meðan nýmótans flakavirkir við síðuna av standa tóms við læstum hurðum og forfalla! Oyðsl av ressoursum, so tað battar! Vónandi fara nýggju menninir í landsstýrinum at bota um hetta. Annars hevur tann parturin av fiskinum frá føroyskum skipum, sum farin er til Fiskavirking, minkað ár undan ári og fer helst at gera tað í komandi tíðum, so leingi felagið anir. Hetta prógvar betur enn nakað annað, hvussu skilaleyst argumentið hjá stjóranum fyri at hava størsta partin av flakavirkjunum í melposa er.

Lóksins fari eg við nøkrum fáum orðum at umtala eina sending, sum var í Útvarpinum 18. mai. Tað var sendingin Morgunbitar. Útvarpsmaðurin hevði samrøðu við ein Ólav Poulsen, sum hevði verið í Islandi. Aftaná kom stjórin í

Fiskavirking at mikrofonini. Hann úttalaði, at hallið hjá flakavirkjum og fiskiskipum, sum í einum av árunum, áðrenn FF tók yvir, var hálva milliárd, var í 1995 komið niður á null. Eg havi spurt á Hagdeildini, um teir kendu nakað til tøluni hjá stjóranum. Tað gjørdur teir ikki, tey vóru heldur ikki komin frá teimum. Tað hevði havt áhuga at fingið at vitað, hvaðani stjórin hevur fingið tey. Ella kanska eru tey tikin úr egnum brósti? Um útvarpsmaðurin hevði gjørt sitt arbeiði til lítar, so hevði hann borað eitt sindur í hesum. Spurt, hvaðani tøluni stammaðu frá.

Eg fari at enda við at geva rómverska statsmanninum Marcus Porcius Cato, Cato hinum eldra, orðið. Sum kunnugt endaði hann allar sínar røður við orðunum: Cetero censio Carthaginam esse delendam. Fyri Carthago vil eg seta Føroya Fiskavirking

Tórshavn 10. juni 1996
Sofus Olsen

Windows NT ?

Tosið við okkum

Brakkufón 4 • 188 Hoyvík • Tlf. 11414 **FARODANE**

Skálafjarðarstevnan 1996

Á lutaseðli hjá N.S.Í., Stókk, KFUM-skótunum á Glyvrum, Skótaliði Grím Kambans og Felagið Høganess, vóru hesi vinnaratøl drigin:

01. nr. 10556	18. nr. 9031
02. nr. 12731	19. nr. 11586
03. nr. 14176	20. nr. 8210
04. nr. 14319	21. nr. 12347
05. nr. 14164	22. nr. 9138
06. nr. 5333	23. nr. 7795
07. nr. 4963	24. nr. 11798
08. nr. 11777	25. nr. 11091
09. nr. 12702	26. nr. 7390
10. nr. 6748	27. nr. 6253
11. nr. 6647	28. nr. 5942
12. nr. 7025	29. nr. 6395
13. nr. 14301	30. nr. 5901
14. nr. 4643	31. nr. 4358
15. nr. 7467	32. nr. 6207
16. nr. 5690	33. nr. 5317
17. nr. 4198	34. nr. 5332

Vinningarnir fáast við at venda sær til
Hildigunn Poulsen, Saltangará,
tlf. 47940

Felagini